

Resolusjonskomiteens prioriterte liste

Innholdsfortegnelse

1. Fødetilbud under press	2
2. Vi må styrke fastlegeordningen!	3
3. Styrk norsk matvareberedskap nå!	4
4. Bærekraftig forbruksvalg.....	5
5. Familievenleg foreldrepermisjon	6
6. Løft for offentlig sektor	7
7. Strøm er et livsnødvendig fellesgode, ikke en luksus for rike!.....	8
8. Sunne matvaner må etableres tidleg!.....	10
9. Styrk ettåringenes rett til barnehageplass	11

1. Fødetilbud under press

Det er nå kritisk jordmor mangel i Norge. Ettersom jordmødrene må være til stede under en fødsel, må de tas fra barselavdelingene der det da bare blir barnepleiere igjen.

Senterkvinnene mener at noe må gjøres for å bedre vilkårene for dagens jordmødre i fødsels- og barselomsorgen. Stadig flere jordmødre forlater sykehusene og tar jobb i kommunene. Med nesten lik lønn, og ikke den ubekvemme arbeidstiden, er dette attraktivt.

Fremfor å utvikle og utvide et svangerskaps-, føde- og barseltilbud som ved ABC klinikkene (jordmorstyrte enheter) til hele landet, er denne foreslått lagt ned ved Oslo Universitetssykehus. Enheter som disse er anbefalt fra både WHO og NICE guidelines. Det sentrale er kontinuitet og en helhetlig svangerskap-, fødsel- og barselsomsorg som ser den fødende, barnet og familien. Utviklingen går heller i retning av at man skal føde hurtigere, reise hjem tidligere og klare mer selv.

Et godt fødetilbud innebærer at et dyktig helsepersonell får nok tid til å se og ivareta den enkelte fødende, at de har tid til å lage en trygg ramme, tid til å lese journalen og være med på den fødendes og forrige vaktlag sin plan. Et fødetilbud som ikke innebærer en følelse av å være et element på et samleband. En fødsel påvirker både fysisk og psykisk. Fødeavdelinger bør derfor ha fagpersoner med tid til å støtte og bidra til en god opplevelse – som også vil gjøre barnets start på livet bedre.

Heller enn å lytte til de fødende, til faglig råd, til forskning og utvide enheter som ABC klinikken til alle sykehus, skal det bygges ned. Prisen det nyfødte barnet, den nybakte moren og den ferske familien betaler er høy. Vi trenger en styrking, ikke en nedbygging av barselomsorgen.

Det trengs flere jordmødre, slik at belastningen på de som er blir mindre. Senterkvinnene vil:

- Beholde ABC klinikkene og utvikle slike tilbud i alle deler av landet
- At det åpnes for deltidsutdanning slik at en kan jobbe ved siden av studiene, eventuelt ha lønn under utdanning
- At staten må åpne for en enhetsutdanning slik at man kan utdanne seg direkte til jordmor på lik linje som til sykepleier. (Et ønske fra jordmorforeningen siden 2005)
- Staten må sette av mer midler øremerket til rekruttering av jordmødre til helseforetakene

Resolusjonskomiteen

2. Vi må styrke fastlegeordningen!

Senterkvinnene har registrert den økende utfordringen som er i store og små kommuner med å rekruttere fastleger. Ved inngangen til 2022 stod 144 000 nordmenn uten fastlege. Fastlegeordningen er en av grunnpilarene i den kommunale helsetjenesten, og 90% av helsetjenester og -konsultasjoner utføres av førstelinjetjenesten i kommunene til bare 4% av helsebudsjettet. Senterkvinnene er opptatt av å styrke kommunenes mulighet til å levere gode, lovpålagte tjenester

Innføringen av Samhandlingsreformen i 2009 med økt poliklinisk behandling og raskere utskrivning fra sykehusene, har ført til større press på fastlegene. Sykehusene overfører stadig flere oppgaver til kommunehelsetjenesten, uten at kommunene får tilført flere ressurser. Et av premissene for at reformen skulle lykkes var at det skulle bli 500 flere fastleger. Disse kom ikke.

Fastlegene har fått flere administrative oppgaver med skriftlig medisinsk dokumentasjon til blant annet NAV, skoler og forsikringsselskaper. Mange erfarne fastleger forlater yrket på grunn av overbelastning. Slik blir det ytterligere belastning på de fastleger som er igjen, blant annet med oftere vakt på legevakt. I tillegg ser vi at de yngre legene ikke vil bli fastleger.

Senterpartiet gikk til valg på å styrke fastlegeordningen slik at rekruttering og stabil legedekning skulle sikres i hele landet. Fastlegeordningen er en tjeneste nær folk i praksis.

Myndighetene må

- gi tilstrekkelig finansiering slik at opptrappingsplanen for å få opp antall fastleger kan realiseres
- redusere listelengden til fastlegene til under 1000 pasienter (i snitt)
- gjennomgå finansieringsordningen for utdanning av leger for å sikre at flere legestudenter får mer tid ved lokalsykehus eller i kommunene under utdanning

Resolusjonskomiteen

3. Styrk norsk matvareberedskap nå!

Norge importerer rundt halvparten av alt matkorn vi trenger. Krigen i Ukraina har allerede ført til at landet har innført eksportrestriksjoner på en rekke kornsorter. Konsekvensene av langvarige krigshandlinger kan være at områder i Ukraina og Russland som står for 30% av hveten i verdensmarkedet kan bli ødelagt. Samlet vil dette gi lavere tilgang på matkorn i markedet.

Regjeringen må derfor snarest gjøre tiltak som sikrer at produksjonen av norske jordbruksvarer, og matkorn i særdeleshet, økes for å bidra til å nå regjeringens mål om å øke sjølforsyningsgraden av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, til 50%.

Rekordhøye strømpriser og økende priser på kull, olje og gass – noe som også sender gjødselprisene i været – gir rekordhøye utgifter til bøndene som skal produsere mat. Når Driftsgranskningene for 2020 viser at familiens arbeidsfortjeneste på rasjonelt drevne gårdsbruk ligger på ca 250 000kr per årsverk ved en kalkulasjonsrente på 2%, viser det med all tydelighet at betydelige økonomiske grep må tas for å sikre at matproduksjonen opprettholdes og økes. Senterpartiet i regjering må tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet innen 4-6 år.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har analysert scenarier med krig, pandemi og klimakrise. Disse viser at det er avgjørende for matsikkerheten i Norge at jordvernet får høyere prioritet og at gårdbrukerne blir tatt vare på. Vi er nødt til å ha matjord å dyrke på og bønder til å drive den. Kun 3% av det norske landarealet er dyrket mark, og av dette er det bare 30% som egner seg til å dyrke matkorn. Med usikkerhet rundt tilgang på matkorn, er det avgjørende at Norge igjen etablerer kornlagre for å bygge beredskap.

Senterkvinnene vil at

- regjeringen bevilger konkrete støtteordninger til kornbøndene før våronna slik at det alt i 2022 kan bidra til å øke kornproduksjonen i Norge og sikre mest mulig matkornkvalitet

- det snarest etableres beredskapslager for korn med hovedvekt på sentrale lagre

- øke norsk matproduksjon på norske ressurser

Resolusjonskomiteen

4. Bærekraftig forbruksvalg

Klimaendringer skaper store utfordringer verden over og Norge må bidra i den globale klimaomstillingen for å begrense forurensning og temperaturøkningen på kloden. Dette berører mye av vår virksomhet både som forbrukere og som produsenter av varer. Det er bekymringsfullt at hav og landområder forsøples ved at rester fra vårt forbruk dumpes og skaper forurensning av land og vann. Problemet som plastavfall i naturen skaper må tas på alvor, og det kreves holdningsendring som bevisstgjør vårt forbruk og oppfordrer til bevisste valg om gjenbruk og reparasjon framfor bruk og kast.

I bruk- og kast-samfunnet opplever vi ofte at produkter ikke holder den kvaliteten som er forventet. Vi kan bidra til et mer bærekraftig forbruk ved å kjøpe færre produkt, men med bedre kvalitet, og i tillegg forlenge produktenes levetid ved å reparere, sy om, eller la klærne gå i arv.

~~Mye av de klærne vi kjøper blir laget av arbeidstakere som jobber under svært kritikkverdige forhold, med lav lønn, dårlig tilrettelagte arbeidsplasser og lange arbeidsdager. I klesindustrien finner vi fremdeles kritikkverdige forhold som bryter med FNs internasjonale arbeidsorganisasjons (ILOs) krav til rettigheter for arbeidstakere. Eksempel er lav lønn, ugunstige og farlige arbeidsplasser, lange arbeidsdager og barnearbeid. Bruk av kjemikalier i stoffene, som for eksempel visse sølvforbindelser som tilsettes sportsklær for å hindre svettelukt, gjør klesproduksjonen helseskadelig. Farlige kjemikalier kan tilføres miljøet også når tekstilene brukes, vaskes, eller etter at de har blitt kastet.~~

Den raske utskiftingen av klær fra motebransjen er et problem som har skapt søppelberg av dimensjoner. Noen land har kommet et stykke på vei med å gjenvinne og resirkulere klær, men dette er krevende prosesser og fordrer sortering etter stofftype, behandlingsmetode og tilsetningsstoffer.

For butikker så lønner det seg ikke å donere bort overskuddslager av klær. Da påløper det både uttaksskatt og uttaksmoms av verdien. Kastes plagget i søpla, er verdien null og skatter påløper ikke...

Senterkvinnene oppfordrer til:

- å redusere vårt klesforbruk
- at alle klær merkes slik at vi i størst mulig grad kan velge vekk de som skader miljøet
- at det opprettes norske stasjoner for gjenvinning og resirkulering av klær og tekstiler
- at det innføres momsfristak på salg av brukte klær

Sentralstyret

5. Familievenleg foreldrepermisjon

Fedrekvoten vart innført i 1993 med fire nye veker i tillegg til eksisterande permisjon. Frå 1.juni 2018 vart foreldrepermisjonen tredelt. Den lønna foreldrepermisjonen varer no i 49 veker ved 100% uttak, og mødre- og fedrekvoten er på 15 veker kvar.

Stadig fleire tar til orde mot ei slik ordning. (<https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/issn.1891-1781-2019-02-02>) Helsepersonell ser negative effektar av at mor, som vanlegvis tek første del av permisjonen, skal ut i jobb tidlegare etter fødsel. Kortare permisjonstid gjer det vanskelegare for kvinner å amme i tråd med anbefalingane frå Helsedirektoratet og WHO. Mange mødrer vel å forlenge permisjonen ved å ta ut ferie og ulønna permisjon like i etterkant.

Forsking syner at fedrekvote ikkje har ført til auka likestilling i arbeidslivet. Det har derimot ført til auke i ulønna permisjon. I 2008 tok 18% av mødrer ulønna permisjon for å forlenge perioden heime med barnet. I 2017 gjorde 30% av mødrene det same. Det er ein auke i uttak av ulønna permisjon på 66% på ni år. I same perioden auka fedrekvoten frå seks til ti veker.

Kvar familie er unik, og må få moglegheita til å innrette kvardagen på den måten som passar dei best.

Senterkvinnene krev at:

- Foreldrepermisjonen skal ha ein mødrekvote og ein fedrekvote på åtte veker kvar og felleskvote til fri fordeling på 33 veker.
- Tre veker før fødsel og seks veker etter er lovpålagt å vere forbeholdt mor, og skal komme i tillegg til ordinær fødselspermisjon.
- Ordninga med foreldrepermisjon må evaluerast med tanke på likestilling og kvinnehelse, og permisjonsordninga må revurderast utifrå resultatet.

Linn Elisabeth Dregelid, Sogn og Fjordane Senterkvinner

6. Løft for offentlig sektor

Senterkvinnene mener at ansatte innen barnehage/skole og sykehus/helse og omsorg må få et løft i årets lønnsoppgjør. Videre må økonomien i helseforetak og kommuner styrkes for å bygge opp det velferdstilbudet som i årevis er blitt nedskalert. Ny barnevernsreform krever i tillegg midler, her er det stor uvisshet om hvordan reformen vil slå ut for kommunenes økonomi.

Forrige regjerings effektiviserings- og moderniseringsprosjekter har som resultat at tjenestetilbudet er bygget ned og det er «skåret til benet» i år etter år. På toppen av dette har de ansatte på alle nivå i barnehage/skolesektoren og i helsesektoren, både statlig og kommunalt, stått i en pandemisituasjon som har krevd kraftige omstillinger og endrede hverdager med krevende arbeidspress. Vi har nå fått smake hva harde innsparingstiltak medfører av manglende fleksibilitet og kapasitet. Når arbeidshverdagen er presset i en normalsituasjon, blir det selvsagt problematisk når en krise/pandemi slår til og varer over lang tid.

Senterkvinnene mener det er meget bekymringsfullt at presset på velferdstjenestene og undervisningspersonalet nå var vært så stort og har vart så lenge at mange ansatte, både i statlige og kommunale tjenester, vurderer å slutte. Det er bra at det satses på å utdanne flere innen disse hardt belastede yrkene, men det hjelper lite når arbeidspresset medfører utbrenthet og flukt fra arbeidsplassene. Derfor må gis økonomiske ressurser til offentlig sektor som muliggjør at det opprettes flere stillinger.

Senterkvinnene mener at:

- Lønnsløft må til for de yrkene som har vært hardest presset gjennom pandemien
- Helseforetak og kommuner må få et økonomisk løft slik at antall ansatte kan økes
- Ny barnevernsreform må fullfinansieres

Hedmark Senterkvinner

7. Strøm er et livsnødvendig fellesgode, ikke en luksus for rike!

Siden slutten av 1800-tallet er norske elver bygd ut for å produsere elektrisk kraft til utvikling av landet vårt. Det har gitt grunnlag for kraftkrevende industri og sørget for at norske innbyggere, det offentlige og næringslivet har hatt rikelig tilgang på rimelig, fornybar energi.

Som følge av høye priser på CO₂, gass og kull og lite vind i Europa og lav fyllingsgrad i norske vannkraftmagasiner, har strømprisene siden høsten 2021 vært svært høye i Norge. At utvekslingskapasiteten fra Norge til Europa har økt til ca 25% av total, installert effekt av strømproduksjon i Norge - har bidratt til at vi har «importert» høye, europeiske strømpriser.

Disse prisene kan være irriterende for mange, mens for andre truer det både familieøkonomi og normal livskvalitet. Næringsliv og industri rammes også hardt om de ikke har inngått fastprisavtaler før prisene steg. Resultatet er konkurser, prisøkning på varer og fare for at industri rømmer landet.

Etter at energiloven ble innført i 1991 har norsk kraftforsyning gått fra å bli ansett som vår fjerde offentlige infrastruktur (i tillegg til vann, vei og avløp) med regulert pris, til å bli en vare som selges i et marked hvor prisen bestemmes av tilbud og etterspørsel. Så lenge overføringskapasiteten til utlandet har vært beskjeden og produksjonskapasiteten har vært større enn forbruket, sikret dette i lang tid lave strømpriser. Med stadig økende utvekslingskapasitet til Europa som i likhet med oss står i det grønne skiftet, økes etterspørselen etter fornybar kraft og dermed strømprisen:

- Nedstengning av atom- og kullkraftverk som erstattes av vind- og solkraft gjør at Europa får en mindre fleksibel kraftportefølje; de er prisgitt når det blåser og når sola skinner for å produsere strøm.
- Elektrifiseringen øker etterspørselen etter fornybar kraft, men tilbudet av dette øker ikke tilstrekkelig
- Russland er kilde til 45% av gass-, 25% av olje- og 45% av kullimporten til EU. Usikkerheten rundt forsynings sikkerheten eller en boikott av disse råstoffene fra Russland vil føre strømprisene i Norge ytterligere i været.

Dette er ikke Norge tjent med! Vannkraften er vårt felles gode, vi har nok av den til eget forbruk, og den skal komme alle innbyggerne til gode. Vi kan ikke ha systemer og regler som gjør at bare de med god råd, får nok strøm. Norske bedrifter skal heller ikke miste konkurransekraften sin på grunn av et kraftmarked som nå gir en uforutsigbar og alt for høy strømpris. Samtidig må vi sikre at vi i Norge benytter andre energikilder enn strøm der det er mulig f.eks til oppvarming, og at det etableres gode støtteordninger slik at alle har økonomi til å gjennomføre viktige ENØK tiltak.

Regjering har nå utvidet strømstøtten til å gjelde ut mars 2023. Dette kommer husholdninger, jordbruk, veksthusnæringen, frivilligheten, kultur og idrett til gode. Industri og næring har ingen kompensasjon. Vi må derfor se på varige løsninger som tjener alle:

- Innføre en makspris på strøm for alle på eksempelvis 50 øre per kWh
- Elektrifisering av sokkelen skal ikke skje med strøm fra land, men f.eks ved hjelp av havvind eller andre fornybare kilder ved plattformene
- Regjeringen må gå i dialog med EU og Storbritannia for å sikre at Norge ikke må eksportere store mengder strøm når fyllingsgraden i magasinene våre er lave. Dette vil svekke vår forsynings sikkerhet, noe som hverken er i Norges eller EU/Storbritannias interesser

- 1   • Den nedsatte Energikommisjonen må i sitt arbeid se på muligheten for å gjennomføre
2   nødvendige systemendringer for å sikre Norges fortrinn med rimeligere strømforsyning enn i
3   andre land blir ivaretatt.

4

5   Norsk vannkraft er et felles gode. Både innbyggere og bedrifter trenger stabil tilgang til strøm med
6   forutsigbare og fornuftige priser. Vi må forvalte den på en sosial og rettferdig måte.

7

8

9   Resolusjonskomiteen

8. Sunne matvaner må etableres tidleg!

Senterkvinnene meiner at sunne matvaner er viktig for ei god helse heile livet, og at eit sunt kosthald vert etablert i barndommen. Å stimulere foreldre og barnehagepersonalet til å ha fokus på sunn mat er avgjerande viktig for ei god helse gjennom livet. Måltid og matlaging skal gi barna eit grunnlag for å utvikle matglede og bidra til forståing for maten sitt opphav. I tillegg viser forskning og erfaring at frukost og lunsj er viktige måltid for å yte maksimalt i løpet av ein dag.

Det offentlege må legge til rette for at born skal få kunnskapsbasert informasjon om kosthald og sikre at born etablerer sunne matvaner. Ein god arena for å lære om ernæring er i skulen, då særskilt i mat – og helsefaget. Faget kan bidra til å skape gode matopplevingar, rette oppmerksomd mot eit sunt kosthald, og auke interessa for restaurant- og matfag.

Undervisninga i dag er for vilkårleg utifrå skulane sine ressursar og lærarar sin kompetanse i faget. Det er viktig at læraren har genuin interesse, real- eller formell kompetanse i faget. Ved å bruke ei praktisk tilnærming til kunnskap om mat og ernæring, er faget eit av dei viktigaste for å sikre eit livslangt, sunt kosthold i befolkningen. Vi må bort frå suppeposer og loff på skulekjøkkenet.

Medieverdenen i dag er omfangsrik og kompleks. Born og unge vert utsett for påverknad frå mange ulike hold, og frå mange ulike aktørar, alle med eigne motiv for å spreie budskapet sin. Matvarebransjens faglige utvalg (MFU), som lagar reglar for marknadsføring, og som fungerer både som jury og dommar for å vurdere om reglar blir brutt. Dersom det skulle oppstå brot på reglane, fins det i dag ingen konsekvensar.

Senterkvinnene krev at

- Målet i Hurdalsplattforma om å innføre eit enkelt, gratis skulemåltid må settast i verk over heile landet snarast. Pilotprosjektene har gitt oss gode resultat.
- At underviser har genuin interesse, realkompetanse eller formell kompetanse innan mat- og helse.
- At mat- og helse skal vere eit praktisk fag i tråd med læreplan og offentlege kosthaldsråd
- Marknadsføring for usunn mat og drikke skal verte strengare regulert med tanke på å skjerme born og unge.
- Ein ser på moglegheita for å opprette eit uavhengig, fagleg utval som skal utarbeide reglar for denne type marknadsføring og følge opp brot med sanksjonar.

Resolusjonskomiteen

9. Styrk ettåringenes rett til barnehageplass

I 2009 ble det innført en lovfestet rett til barnehageplass. 13 år etter at loven ble innført tar regelverket fortsatt ikke høyde for at mange barn har behov for barnehageplass etter at den betalte foreldpermisjonstiden er over. Senterkvinnene ønsker derfor å forsterke den lovfestede retten, og mener at alle barn skal ha rett på barnehageplass fra den måneden de fyller ett år.

Dagens regelverk er utformet slik at barn som fyller ett år i perioden fra januar og innen utgangen av august, har rett til barnehageplass fra august det året barnet fyller ett år. Barn som fyller ett år i september, oktober eller november har rett til plass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år. For barn som er født i desember har man i praksis ikke lovfestet rett på plass før barnet er ett år og åtte måneder.

I det norske systemet opplever foreldre mindre fleksibilitet enn hva småbarnsforeldre gjør i våre nordiske naboland. I Sverige har barna rett på barnehageplass fra de fyller ett år, mens i Finland må barnehageplassen stå klar når perioden med foreldrepenger er over.

De fleste kommuner har i dag en variant av supplerende barnehageopptak som sikrer at flere barn får plass ved ledig kapasitet. Innføring av lovfestet rett til barnehageplass for alle ettåringer vil ha en økt kostnad for kommunene som de per i dag ikke får kompensasjon for. Senterkvinnene mener at det må være staten som kompenserer kommunene for de reelle utgiftene forslaget medfører.

Senterkvinnene anmoder regjeringen om å innføre en lovfestet rett til barnehageplass fra den måneden barnet fyller ett år. Som en begynnelse på dette bør pålegg om minimum 2 barnehageopptak pr. år innføres, dvs. opptak 1. februar og 1. august. Dette vil sikre foreldrene en reell mulighet til å vende tilbake til arbeidslivet etter at den betalte foreldrepasjonstiden er over.

Hedmark Senterkvinner